

**Одеський науково-дослідний інститут
судових експертиз
Міністерства юстиції України**

**Львівський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ
ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД**

**Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції**

28 вересня 2022 року

м.Одеса – м.Львів

**Растр-7
2022**

УДК 343.98:378.4](477.74-25)

А 43

Актуальні питання судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану та повоєнний період : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса-Львів, 28 вересня 2022 року) : тези доповідей / відп. ред. Дмитро Кішко, Роман Заяць – Львів : Растр-7, 2022. – 214 с.

ISBN 978-617-8134-63-1

Розглянуті теоретичні здобутки і узагальнено практичний досвід функціонування суб'єктів судово-експертної діяльності в умовах війни та намічені основні напрями роботи у повоєнний період.

УДК 343.98:378.4](477.74-25)

Редакційна колегія: Дмитро Кішко, директор Одеського НДІСЕ Міністерства юстиції України; Роман Заяць, Заслужений юрист України, академік УАН, директор Львівського НДЕКЦ МВС України, д.ю.н. проф.; Антоніна Черемнова, вчений секретар Одеського НДІСЕ Міністерства юстиції України, к.ю.н., доц.; Микола Беднарчук, завідувач сектора моніторингу та інформаційного забезпечення відділу забезпечення діяльності Львівського НДЕКЦ МВС України, к.т.н., проф.

Конференція зареєстрована в Державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» Міністерства освіти та науки України (посвідчення №329 від 03.08.2022 року).

Видається в одному томі

Публікується в авторському варіанті

Електронний варіант збірника матеріалів конференції розміщений на сайтах: <http://www.ondise.minjust.gov.ua/>; <http://ndekc.lviv.ua/>;

**Поширення і тиражування без офіційного дозволу
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України та
Львівського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України
ЗАБОРОНЕНО**

ISBN 978-617-8134-63-1

© Львівський НДЕК МВС України, 2022
© Одеський НДІСЕ МЮ України, 2022
© Видавництво «Растр-7», 2022

Рис. 3

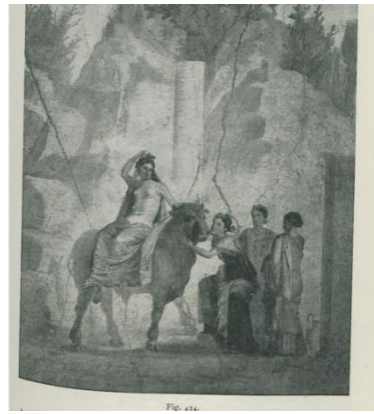

Рис. 4

Перелік використаних джерел:

1. Хамула Д.В. Дионис в Северном Причерноморье: искусство и культ. – Одесса: Печатный Дом, 2013. – 864 с.
2. Cook A.B. Litt. D. Zeus: A study in Ancient Religion. Vol. III. Part I. Cambridge, 1940. – xliii, 885 s., il., 40 pl.
3. Dubois-Maisonneuve M. Introduction a l'étude des Vases Antiques d'argile peints vulgairement appelés Étrusques. – A Paris: De L'Imprimerie de P. Didot L'Aine, M DCCC XVII. – 48 s., CI pl.
4. Hancarville Pier. Fran. Antiquités Étrusques, Grecques et Romaines tirres du cabinet de M. Hamilton. – T. II. – Florence, MDCCCII. – iv, 56 s., 128 t.
5. Montfaucon B. Supplement au livre de L'Antiquité Expliquée et Représentée en figures. T. III. A Paris, M. DCC. XXIV.
6. Passerio J. Picturae Etruscorum in Vasculis: Nunc primum In Unum Collectae. – Vol. I. – Romae: Typ. J. Z. Sumptibus Venantii Monaldini, MDCCLXVII. – LXXX p., 106 pag., C tav.

УДК 343.98

Хомутенко Віра Петрівна

доктор філософії, професор, незалежний судовий експерт

Хомутенко Алла Віталіївна

доктор економічних наук, професор, старший науковий співробітник

лабораторії економічних досліджень

Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз

Міністерства юстиції України

ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Будь-яка правова держава, якою є Україна, бере на себе зобов'язання забезпечити верховенство права, дотримання прав і свобод її громадян, фізичних і юридичних осіб. Одним із засобів реалізації цього завдання виступає судова експертиза, яка дозволяє встановити істину за кримінальними, господарськими і цивільними справами. Зважаючи на вагомий роль судово-експертної діяльності в дотриманні фундаментальних принципів правопорядку надзвичайно важливо сформувати ефективно функціонуючу систему

управління нею загалом та окремими складовими цієї системи, такими як фінансове забезпечення зокрема.

Фінансове забезпечення діяльності науково-дослідних судово-експертних установ становить підґрунтя для виконання поставлених перед завдань та прийнятих ними зобов'язань.

Доцільно зазначити, що бюджетне фінансування, яке є однією з форм фінансового забезпечення науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції відбувається за окремою бюджетною програмою КПКВК 3601070 «Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз» із застосуванням програмно-цільового методу. Бюджетна програма представляє собою сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [10]. Виходячи з цього, необхідно звернути увагу на мету певної бюджетної програми. Так, метою бюджетної програми КПКВК 3601070 є «проведення судової експертизи науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції для органів дізнання, досудового слідства, судових органів та розробка методик і методів дослідження в галузі судової експертизи, які впроваджуються в судово-експертну практику, з урахуванням сучасних досягнень науки і техніки» [1].

Аналіз даних щорічних звітів про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 3601070 «Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз» свідчать про щорічне збільшення обсягів бюджетного фінансування науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції з 312158,0 тис.грн. за 2018 р. до 656992,1 тис. грн. за 2022 р. (згідно з паспортом бюджетної програми), тобто в 2,1 рази [1-4]. Найбільшу питому вагу в бюджетному фінансуванні займають видатки на проведення судових експертиз, які в 2018 р. склали 70,4% від загальних обсягів фінансування, відповідно: в 2019 – 83,5%, у 2020 – 88,8%, у 2021 – 71% (план), у 2022 – 80,5% (план). Разом з тим, видатки на розробку методик проведення судових експертиз до загальних обсягів бюджетного асигнування становили не значну питому вагу, а саме: в 2018 - 8,1%, у 2019 – 10,6%, у 2020 – 11,1%, у 2021 – 8,6% (план), у 2022 – 11,0% (план). Незначну питому вагу в загальних обсягах бюджетного фінансування займає й матеріально-технічне забезпечення науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України (далі – Мінюсту), що свідчить про недостатність фінансових ресурсів для розвитку інвестиційної інфраструктури судової експертизи.

Згідно з інформацією, наведеною в Моніторинговому звіті Міністерства юстиції за 2020 р., «існує об'єктивна необхідність в оновленні обладнання для експертних лабораторій (обладнання має бути нового покоління та відповідати міжнародним стандартам). Виконання експертиз на відповідному обладнанні підвищить якість та скоротить строк проведення експертиз, а також забезпечить можливість обміну даними під час розслідування міжнародних злочинів. Належне матеріальне забезпечення державних експертних установ дозволить розширити штат судових експертів, що забезпечить проведення експертиз в установлені законодавством строки, а також дозволить підвищити в загальному професійний рівень судових експертів, залучити кваліфіковані кадри, зупинить відтік високо кваліфікованих судових експертів за кордон, підвищить престижність професії. Крім того, належне фінансування забезпечить не тільки гарантію незалежності судового експерта, але й виступить антикорупційним запобіжником» [5].

Доцільно зазначити, що відповідно до даних, наведених у звітах про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 3601070 «Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз» за 2018-2020 роки та Паспортах бюджетних програм КПКВК 3601070 на 2021 та 2022 роки, має місце щорічне недофінансування витрат на проведення судових експертиз в науково-дослідних судово-експертних установах Міністерства юстиції України (табл. 1).

Таблиця 1 - Результативні показники звітів про виконання паспортів бюджетних програм щодо фінансування витрат на проведення судових експертиз

Показник	2018 (факт)	2019 (факт)	2020 (факт)	2021 (план)	2022 (план)
1. Середня вартість 1 судової експертизи, згідно з даними Звітів та паспортів бюджетної програми р. 3 п.1, в грн.	3436,00	3832,40	5036,20	3518,0	4908,00
2. Розрахунковий показник фінансування витрат на проведення 1 судової експертизи *	2070,40	2278,56	2427,88	3458,71	4908,00
3. Суми недофінансування проведеної 1 судової експертизи, в грн. (п.2- п.1)	-1365,6	-1553,84	-2608,32	-59,29	0,00
4. Розмір недофінансування проведених судових експертиз в тис.грн.	145045,8 4	191271, 49	339339,8 2	5599,35	-

Складено автором за даними [1-5]

На думку фахівців, неналежне фінансове забезпечення несе ризики збереження існуючих проблем у сфері судово-експертної діяльності [6].

За результатами проведеного дослідження встановлено, що експерти науково-дослідних судово-експертних установ не отримують гідну оплату праці. Це зумовлено невиконанням вимог ст. 18 Закону України «Про судову експертизу», якою передбачено, що посадові оклади працівникам державних спеціалізованих установ (не військовослужбовцям і тим, які не мають звань рядового та начальницького складу), які мають кваліфікацію судового експерта, встановлюються у розмірі не менше 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року [7]. Дія цієї статті щороку призупиняється законами України про Державний бюджет України на відповідний рік [8-10]. Водночас, Європейська комісія з питань ефективності правосуддя звертає увагу, що робота експерта має обґрунтовано та належним чином винагороджуватися задля уникнення ризику того, що експерт може бути вмовлений порушити свою незалежність [5].

Відмітимо, що відповідно до вимог діючих нормативно-правових актів [11-12] науково-дослідні судово-експертні установи Міністерства юстиції України мають право надавати платні послуги згідно з затвердженим переліком. Такі надходження є одним із джерел фінансового забезпечення науково-дослідних судово-експертних установ. Вони дозволяють спеціалізованим установам покривати недофінансування, зокрема, для виплати заробітної плати та закупівлі необхідного обладнання.

Вартість проведення експертиз у кримінальному провадженні науково-дослідними судово-експертними установами встановлюється відповідно до нормативної вартості однієї експертогодина згідно з вимогами Інструкції про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування,

прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів [13]. При цьому, на думку фахівців Міністерства юстиції України, розрахунок експертогодина недостатньо аргументований, оскільки деякі експертні установи вдаються до подрібнення однієї експертизи на декілька окремих, що призводить до штучного збільшення числа проведених експертиз [6].

За інформацією, наведеною Директоратом правової політики в сфері судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів у моніторинговому звіті за 2021 рік, частиною фахової спільноти пропонується запровадити угоди про надання послуг судової експертизи, які будуть укладатися між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері експертного забезпечення правосуддя, та суб'єктом судово-експертної діяльності, який відповідає вимогам, встановленим Міністерством юстиції України, та здійснює щонайменше один із таких видів судово-експертної діяльності: криміналістичні експертизи, обстеження і дослідження; судово-медичні і судово-психіатричні експертизи, обстеження і дослідження; експертизи, обстеження та дослідження у справах про адміністративні правопорушення за дорученням органу державної влади чи суду [6].

Перелік використаних джерел

1. Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз: Паспорт бюджетної програми на 2022 рік за КПКВК 3601070. URL: <https://minjust.gov.ua/2022-rik-8960>
2. Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз: Паспорт бюджетної програми на 2021 рік за КПКВК 3601070. URL: <https://minjust.gov.ua/2021-rik-7405>
3. Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз: Звіт про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 3601070 на 1 січня 2020. URL: <https://minjust.gov.ua/m/2019-rik-6595>
4. Проведення судової експертизи і розробка методики проведення судових експертиз: Звіт про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 3601070 на 1 січня 2019. URL: <https://minjust.gov.ua/m/2018-rik-5799>
5. Моніторинговий звіт за 2020 рік Міністерства юстиції України. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2021/01/19/20210119145116-22.pdf>
6. Моніторинговий звіт за 2021 рік / відпов. ред. к.ю.н. Олійник О.М. 662 с. URL: <https://minjust.gov.ua/m/monitoring-vprovadjennya-ta-analiz-efektivnosti->
7. При судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
8. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 р. № **294-IX**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>
9. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020 р. № **1082-IX**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>
10. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 02.12.2021 р. № **1928-IX**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>
11. Деякі питання надання платних послуг науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 р. № 804. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804-2011-%D0%BF#Text>;

12. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання: Постанова Кабінету Міністрів України від 4.06.2007 р. № 795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF#Text>

13. Про затвердження Інструкції про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.07.1996 р. № 710. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96-%D0%BF#Text>

УДК 347.929.5

Холодова Ольга Юріївна

кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії економічних та товарознавчих досліджень,
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України

**ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ МАТЕРІАЛЬНОЇ ШКОДИ,
ЗАВДАНОЇ ВЛАСНИКУ ЗНИЩЕНОГО АБО ПОШКОДЖЕНОГО МАЙНА
ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

З початком збройної агресії Російської Федерації на території України рухоме майно різних видів та форм власності зазнало і продовжує зазнавати втрат, пошкоджень або знищень. У зв'язку з цим судова товарознавча експертиза є одним із затребуваних напрямків у судово-експертній діяльності.

Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 (далі по тексту - Порядок визначення шкоди та збитків №326). Порядком визначення шкоди та збитків №326 встановлено, що визначення шкоди та збитків здійснюється окремо за напрямками. Згідно з пунктом 14 Порядку визначення шкоди та збитків №326, одним із таких напрямків є прямі збитки підприємств усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна.

Визначення шкоди та збитків підприємств здійснюється відповідно до методики, затвердженої спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна, за погодженням з Мінреінтеграції.

Наразі, станом на серпень 2022 року, вищевказана методика не затверджена, тому в ході проведення судово-товарознавчої експертизи використовуються діючі методики проведення судових експертиз, зареєстровані в Реєстрі методик проведення судових експертиз Міністерства юстиції України.

При виконанні судових товарознавчих експертиз з визначення розміру матеріальної шкоди, завданої власнику знищеного або пошкодженого майна внаслідок збройної агресії Російської Федерації, використовуються Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки